

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชมพืชมักไร่สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ในบทนี้เป็นการนำเสนอ การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัยและพัฒนา เสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. สรุปการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สรุปการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชมพืชมักไร่สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรีได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาเกษตร อินทรีย์ของ กลุ่มชมพืชมักไร่สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อแสวงหาแนวทางวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการปลูก พืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชมพืชมักไร่สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมือง ลพบุรี จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชมพืชมักไร่สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) เป็น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นการวิจัยที่ เน้นผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกขั้นตอนในการวิจัยและพัฒนา รวมถึง ร่วมกันศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการการพัฒนาแสวงหาแนวทางกำหนดดัชนีชี้ วัดความสำเร็จจากการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชมพืชมักไร่สารบ้านวัด กำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี สรุปได้ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 (R1)

การวิจัยระยะที่ 1 (R1) การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชมพืชมักไร่ สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

สภาพปัจจุบัน

ด้านความรู้ส่วนมากแล้วเกษตรกรตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80 ข้อที่เกษตรกรตอบแบบทดสอบได้คะแนนน้อยกว่า ร้อยละ 80 คือ

1. การคัดเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์
  - 1.1 พื้นที่เพาะปลูกไม่จำเป็นต้องอยู่ห่างจากโรงงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีถึง 3 กิโลเมตร
  - 1.2 พื้นที่เพาะปลูกต้องอยู่ห่างแปลงปลูกที่ใช้สารเคมี อย่างน้อย 3 กิโลเมตร
2. การจัดการฟาร์มเกษตรอินทรีย์ (ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80)
3. การปรับปรุงบำรุงดิน
  - 3.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ควรเลือกพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของดินเพราะมีสารอาหารมากเกินไปจะทำให้พืชตาย
  - 3.2 ในการทำเกษตรอินทรีย์ควรไถพรวนดินผิวดินเพราะไม่ใช้การปรับปรุงบำรุงดิน
  - 3.3 ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ควรใส่ปุ๋ยคอกเพื่อช่วยปรับโครงสร้างดินและให้ธาตุอาหารพืช
4. การจัดการศัตรูพืช
  - 4.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ใช้พลาสติกทึบแสงที่ไม่ย่อยสลายคลุมแปลงป้องกันวัชพืช
5. การเก็บรักษาและการขนส่งผลิตผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ (ตอบถูกมากกว่าร้อยละ 80)

การปฏิบัติตามหลักการทำการเกษตรอินทรีย์

ประเด็นที่เกษตรกรไม่ปฏิบัติตามหลักการทำการเกษตรอินทรีย์และคิดเป็นร้อยละได้ต่ำกว่า ร้อยละ 80 คือ ข้อ 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3, 4.4, 4.7, และข้อ 5.4

1. การคัดเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์
  - 1.1 พื้นที่เพาะปลูกต้องอยู่ห่างแปลงปลูกที่ใช้สารเคมี อย่างน้อย 3 กิโลเมตร
2. การจัดการฟาร์มเกษตรอินทรีย์
  - 2.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ควรป้องกันสารพิษที่มาจากทางน้ำโดยการขุดคูน้ำรอบแปลง
  - 2.2 ในการทำเกษตรอินทรีย์ควรป้องกันสารพิษจากภายนอกทางอากาศโดยการปลูกพืชใบหนา เช่น กล้าย มะพร้าว ชีเหล็ก เป็นต้น บนคันน้ำรอบแปลง
  - 2.3 ในการทำเกษตรอินทรีย์ควรป้องกันสารพิษจากภายในด้วยการจัดระบบระบายน้ำโดยการขุดล่อน้ำรอบแปลง

3. การปรับปรุงบำรุงดิน

3.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ควรเลือกพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของดินเพราะมีสารอาหารมากเกินไปจะทำให้พืชตาย

3.2 ในการทำเกษตรอินทรีย์ปลูกพืชตระกูลถั่วแล้วไถกลบ

4. การจัดการศัตรูพืช

4.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ใช้พลาสติกทึบแสงที่ไม่ย่อยสลายคลุมแปลงป้องกันวัชพืช

4.2 ในการทำเกษตรอินทรีย์เก็บเผาทำลายชิ้นส่วนของพืชที่เป็นโรค

5. การเก็บรักษาและการขนส่งผลิตผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์

5.1 การเลือกใช้วัสดุที่มีความปลอดภัยและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในการบรรจุหีบห่อ

ทัศนคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรอินทรีย์

จากการให้เกษตรกรตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติการทำเกษตรอินทรีย์ พบว่ามีทัศนคติที่ถูกต้องเพราะสามารถตอบแบบสอบถามได้ถูกต้องตามหลักทำเกษตรอินทรีย์และมีบางข้อที่มีทัศนคติไม่ถูกต้องคือ ข้อ 1.2, 1.4, 3.5, 4.3, 5.2 ดังนี้

สภาพปัญหา

ด้านความรู้ มีประเด็นที่เกษตรกรตอบแบบทดสอบได้คะแนนน้อยกว่า ร้อยละ 80 คือ ข้อ 1.1, 1.2, 3.1, 3.2, 3.4, 4.4 มีเนื้อหา ดังนี้

1. การคัดเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์

1.1 พื้นที่เพาะปลูกไม่จำเป็นต้องอยู่ห่างจากโรงงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเคมีถึง 3 กิโลเมตร

1.2 พื้นที่เพาะปลูกต้องอยู่ห่างแปลงปลูกที่ใช้สารเคมี อย่างน้อย 3 กิโลเมตร

2. การจัดการฟาร์มเกษตรอินทรีย์ (ไม่เป็นปัญหา)

3. การปรับปรุงบำรุงดิน

3.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ควรเลือกพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของดินเพราะมีสารอาหารมากเกินไปจะทำให้พืชตาย

3.2 ในการทำเกษตรอินทรีย์ควรไถพรวนดินผิวดาดเพราะไม่ใช้การปรับปรุงบำรุงดิน

3.3 ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ควรใส่ปุ๋ยคอกเพื่อช่วยปรับโครงสร้างดินและให้ธาตุอาหารพืช

4. การจัดการศัตรูพืช

4.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ใช้พลาสติกทึบแสงที่ไม่ย่อยสลายคลุมแปลงป้องกันวัชพืช

5. การเก็บรักษาและการขนส่งผลิตผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ (ไม่เป็นปัญหา)

การปฏิบัติตามหลักการทำเกษตรอินทรีย์

ประเด็นที่เกษตรกรไม่ปฏิบัติตามหลักการทำเกษตรอินทรีย์และคิดเป็นร้อยละได้ต่ำกว่า ร้อยละ 80 คือ ข้อ 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3, 4.4, 4.7, และข้อ 5.4

1. การคัดเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์

1.1 พื้นที่เพาะปลูกต้องอยู่ห่างแปลงปลูกที่ใช้สารเคมี อย่างน้อย 3 กิโลเมตร

2. การจัดการฟาร์มเกษตรอินทรีย์

2.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ควรป้องกันสารพิษที่มาจากทางน้ำโดยการขุดคูน้ำรอบแปลง

2.2 ในการทำเกษตรอินทรีย์ควรป้องกันสารพิษจากภายนอกทางอากาศโดยการปลูกพืชใบหนา เช่น กล้วย มะพร้าว ชีเหล็ก เป็นต้น บนคันน้ำรอบแปลง

2.3 ในการทำเกษตรอินทรีย์ควรป้องกันสารพิษจากภายในด้วยการจัดระบบระบายน้ำโดยการขุดร่องน้ำรอบแปลง

3. การปรับปรุงบำรุงดิน

3.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ควรเลือกพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของดินเพราะมีสารอาหารมากเกินไปจะทำให้พืชตาย

3.3 ในการทำเกษตรอินทรีย์ปลูกพืชตระกูลถั่วแล้วไถกลบ

4. การจัดการศัตรูพืช

4.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ใช้พลาสติกทึบแสงที่ไม่ย่อยสลายคลุมแปลงป้องกันวัชพืช

4.2 ในการทำเกษตรอินทรีย์เก็บเผาทำลายชิ้นส่วนของพืชที่เป็นโรค

5. การเก็บรักษาและการขนส่งผลิตผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์

5.1 การเลือกใช้วัสดุที่มีความปลอดภัยและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมในการบรรจุหีบห่อ

ทัศนคติของเกษตรกรต่อการทำเกษตรอินทรีย์

1. การคัดเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์

1.1 ข้าพเจ้าคิดว่าพื้นที่เพาะปลูกไม่จำเป็นต้องอยู่ห่างจากแปลงปลูกพืชที่ใช้สารเคมี เห็นด้วยมากที่สุดร้อยละ 25.50 และ เห็นด้วยมาก ร้อยละ 12.50

1.2 ข้าพเจ้าคิดว่าการศึกษาประวัติพื้นที่ก่อนว่าเคยปลูกพืชชนิดใดเป็นความไม่จำเป็นเพราะเสียเวลาเห็นด้วยน้อยร้อยละ 25.00

2. การจัดการฟาร์มเกษตรอินทรีย์ (ไม่เป็นปัญหา)

3. การปรับปรุงบำรุงดิน

3.1 ข้าพเจ้าคิดว่าการใช้ปุ๋ยหมักเพื่อช่วยปรับโครงสร้างดินและให้ธาตุอาหารพืชเป็นสิ่งจำเป็น เห็นด้วยน้อยที่สุดร้อยละ 12.50

4. การจัดการศัตรูพืช

4.1 ข้าพเจ้าคิดว่าการไถดินตากแดดอย่างน้อย 1-2 สัปดาห์ก่อนทำการเพาะปลูก ไม่เกี่ยวข้องกับการกำจัดศัตรูพืชเห็นด้วยน้อยร้อยละ 50.00 และเห็นด้วยน้อยที่สุดร้อยละ 12.00

5. การเก็บรักษาและการขนส่งผลิตผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์

5.1 ข้าพเจ้าคิดว่าไม่จำเป็นต้องป้องกันผลิตผลจากเกษตรอินทรีย์ไม่ให้สัมผัสและปนเปื้อนวัสดุสังเคราะห์เคมีต้องห้าม เห็นด้วยน้อยร้อยละ 12.50 และ เห็นด้วยน้อยที่สุดร้อยละ 62.50

ความต้องการการพัฒนา

1. ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรส่วนใหญ่ ยังไม่รู้ว่าการปลูกพืชผักปลอดสารพิษ ที่เรียกว่าเกษตรอินทรีย์ นั้นทำอย่างไร เพราะเกษตรกรตอบแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับ การทำเกษตรอินทรีย์ได้ คะแนนน้อยกว่า ร้อยละ 80 คือ ข้อ 1.1, 1.2, 3.1, 3.2, 3.4, 4.4 ต้องให้ความรู้ด้วยวิธีการจัดการอบรม และดูงาน

2. การปฏิบัติตามหลักการทำเกษตรอินทรีย์

มีประเด็นที่เกษตรกรไม่ปฏิบัติตามหลักการทำเกษตรอินทรีย์และคิดเป็นร้อยละได้ต่ำกว่า ร้อยละ 80 คือ ข้อ 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3, 4.4, 4.7, และข้อ 5.1 เป็นเพราะเกษตรกรขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรต้องการการส่งเสริมด้านงบประมาณและวัตถุดิบ ประกอบไปด้วยรายการต่อไปนี้ พืชที่เหมาะสมในการเพาะปลูก เมล็ดพันธุ์ แหล่งน้ำ และบรรจุภัณฑ์

3. ทักษะของเกษตรกรต่อการทำเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรต้องการการพัฒนาด้วยการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องพร้อมทั้งหลักการทำเกษตรอินทรีย์ที่ถูกต้องแก่เกษตรกร ด้วยการอบรม ดูงานและสร้างทักษะการปฏิบัติ ประเมินผล การปฏิบัติเป็นระยะต่อกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์

การวิจัยระยะที่ 2 (R2)

แนวทางการพัฒนาความรู้

1. ประเด็นการเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์

1.1 พื้นที่เพาะปลูกต้องอยู่ห่างแปลงปลูกที่ใช้สารเคมี อย่างน้อย 3 กิโลเมตร

2. ประเด็นการปรับปรุงบำรุงดิน

2.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ควรเลือกพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของดินเพราะมีสารอาหาร มากเกินไป จะทำให้พืชตาย

2.2 ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ควรใส่ปุ๋ยคอกเพื่อช่วยปรับโครงสร้างดินและให้ธาตุอาหารพืช

3. ประเด็นการจัดการศัตรูพืช

3.1 ในการทำเกษตรอินทรีย์ใช้พลาสติกทึบแสงที่ไม่ย่อยสลายคลุมป้องกันวัชพืช

การปฏิบัติ

1. การเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์

พื้นที่เพาะปลูกของข้าพเจ้าอยู่ห่างแปลงปลูกพืชที่ใช้สารเคมี น้อยกว่า 3 กิโลเมตร

2. การปรับปรุงบำรุงดิน

ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ควรเลือกพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของดิน เพราะมีสารอาหารมากเกินไป จะทำให้พืชตาย ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ควรใส่ปุ๋ยคอกเพื่อช่วยปรับโครงสร้างดินและให้ธาตุอาหารพืช

3. การจัดการศัตรูพืช

ในการทำเกษตรอินทรีย์ใช้พลาสติกทึบแสงที่ไม่ย่อยสลายคลุมป้องกันวัชพืช

วิธีการ/กิจกรรม

ความรู้แนวทางและวิธีการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง ได้แนวทางจากที่ประชุม ดังนี้

แนวทางที่ 1 จัดอบรมโดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้มาอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มชมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพงแล้วทดสอบความรู้ โดยใช้แบบทดสอบความรู้และทัศนคติของกลุ่มเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ จากการวิจัยในระยะที่ 1 ทอสอบอีกครั้ง

แนวทางที่ 2 จัดโครงการศึกษาดูงานจากกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ แล้วทดสอบความรู้ โดยใช้แบบทดสอบความรู้ และทัศนคติของกลุ่มเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์จากการวิจัยในระยะที่ 1 ทอสอบอีกครั้งเช่นกัน

การปฏิบัติ

เน้นให้เกษตรกรฝึกปฏิบัตินำหลักวิชาการเกษตรอินทรีย์มาใช้ในการผลิตผลผลิตเกษตร เช่น

1. เลือกพื้นที่ให้เหมาะสม (ถ้าเป็นไปได้)

2. การปรับปรุงบำรุงดิน เลือกพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ของดินเพื่อทำการเพาะปลูก (ถ้าเป็นไปได้) บำรุงดินด้วยการปลูกพืชตระกูลถั่วแล้วไถกลบเพื่อเพิ่มการบำรุงดิน

3. การจัดการศัตรูพืชใช้พลาสติกทึบแสงที่ไม่ย่อยสลายคลุมกำจัดวัชพืชเก็บเผาทำลายชิ้นส่วนของพืชที่เป็นโรค-ใช้สารสกัดจากพืชป้องกันศัตรูพืช เช่น สะเดา เป็นต้น

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

ความรู้

กลุ่มเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตเกษตรอินทรีย์ และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยผ่านตัวชี้วัดความสำเร็จจากแบบทดสอบที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 ในประเด็น

1. ประเด็นการเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์
2. ประเด็นการปรับปรุงบำรุงดิน
3. ประเด็นการจัดการศัตรูพืช

การปฏิบัติ

กลุ่มเกษตรกรรปฏิบัติถูกต้องตามหลักวิชาการเกษตรอินทรีย์ โดยการนำเอาหลักการผลิตเกษตรอินทรีย์มาใช้ในการเพาะปลูกในแปลงเกษตรของตน โดยการประเมินจากแบบบันทึกการปฏิบัติงานประจำวันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในประเด็น

1. การเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์
2. การปรับปรุงบำรุงดิน
3. การจัดการศัตรูพืช

การวิจัยระยะที่ 1 (D1)

ภาพรวมการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี พอสรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ด้านการเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ โดยการอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ ผลการพัฒนา พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์สามารถตอบแบบทดสอบความรู้ได้คะแนน ร้อยละ 100 และนำความรู้ไปใช้ในการเลือกพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรบันทึกการปฏิบัติในแบบบันทึกการปฏิบัติงานประจำวันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งผ่านเกณฑ์ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา

2. การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรีด้านการปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้กิจกรรมอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน ผลการพัฒนา พบว่า กลุ่มเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงบำรุงดิน สามารถตอบแบบทดสอบความรู้ได้คะแนน ร้อยละ 100 และนำความรู้ไปใช้ในการปรับปรุงบำรุงดิน เกษตรกรบันทึกการปฏิบัติในแบบบันทึกการปฏิบัติงานประจำวันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรคิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งผ่านเกณฑ์ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา

3. การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ด้านการจัดการศัตรูพืช โดยใช้กิจกรรมอบรมให้ความรู้และฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืช ผลการพัฒนาพบว่า กลุ่มเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืช สามารถตอบแบบทดสอบความรู้ได้คะแนน ร้อยละ 100 และนำความรู้ไปใช้ในการจัดการศัตรูพืชภายในแปลงเกษตรของตนเองพร้อมทั้งบันทึกการปฏิบัติในแบบบันทึกการปฏิบัติงานประจำวันของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรกรคิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งผ่านเกณฑ์ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยในครั้งนี้ และเพื่อการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

สภาพการทำเกษตรอินทรีย์ ปัญหาและความต้องการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

จากการศึกษาพบว่า

1. การเลือกพื้นที่สภาพการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรีมีการทำการเกษตรบริเวณริมแม่น้ำ โดยปลูกชะอมเป็นอาชีพหลักและมีการปรับเปลี่ยนการปลูกพืชมาเป็นปลูกพืชผัก ถั่วพักยาว บวบ แตงกวา คะน้า เห็ด มีการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดแมลง สารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืช และฮอร์โมน พืชต่างๆ มีผลผลิตออกสู่ท้องตลาดตลอดทั้งปี และทางราชการได้นำโครงการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์เพื่อนำร่องการปลูกพืชผักอินทรีย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกับสรุปผล กาญจนจิตรา และประภาส ศิลปรัตน์ (2529,บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของกลุ่มอาชีพ พบว่า ความสามารถสนองความต้องการของสมาชิกกลุ่ม การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการต่างๆ กับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน การติดตามตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่และการได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

2. การจัดการฟาร์มเกษตรอินทรีย์มีการวางแผนในลักษณะอาศัยประสบการณ์จะปลูกพืชผัก โดยเลือกฤดูกาลที่เหมาะสมกับพืชผักแต่ละชนิด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการเกษตรอินทรีย์ (กรมวิชาการเกษตร, หน้า 11-28) ได้กำหนดว่า การเลือกพื้นที่ผลิตพืชอินทรีย์จะต้องทราบประวัติการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ให้มากที่สุด โดยเฉพาะเคยปลูกพืชอะไร การใช้ปุ๋ยสารเคมี และความสำเร็จของการใช้พื้นที่เพื่อใช้ในการตัดสินใจวางแผนการผลิต

3. ด้านการปลูกและการจัดการดินสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักมีการใช้พันธุ์พืชที่มีความต้านทานโรคแมลงและศัตรูพืชที่ได้จากการนำเกษตรอินทรีย์ มีการจัดทำทะเบียนหรือบันทึกข้อมูลการใช้พื้นที่และมีการทำและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารสกัดชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดิน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิฑูรย์ ปัญญากุล และเจษฎ์ สุขจิรติกาล (2546 หน้า 129) การทำเกษตรอินทรีย์เน้นหลักการปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และนิเวศการเกษตรอินทรีย์ จึงลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกและหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ย สารกำจัดศัตรูพืช แต่ในขณะเดียวกันก็พยายามประยุกต์ใช้ธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิต

4. ด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช สมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักมีการทำและการใช้สารสกัดสมุนไพรกำจัดสมุนไพร กำจัดศัตรูพืชผัก ปลูกพืชหมุนเวียนหลายชนิด และการใช้วิธีชีวภาพ มาใช้ในการควบคุมแมลงศัตรูพืชผัก ทดแทนการใช้สารเคมี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิชัย โมลีรัตน์ (2546,บทคัดย่อ) ศึกษาการผลิตผักอินทรีย์สารสกัดจากพืชสมุนไพรและผลของน้ำหมักชีวภาพและวัสดุหมักต่างๆ พบว่า สารสกัดจากพืชสมุนไพรและผลของน้ำหมักชีวภาพและวัสดุหมักต่างๆ พบว่า สารสกัดจากพืช เช่น รากหางไหล เมล็ดน้อยหน่า นาสูป ดีปลี มีผลดีในการฆ่าเพลี้ยอ่อนไร

5. ด้านการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีการเก็บเกี่ยวพร้อมกัน เพื่อที่ผลผลิตจะได้มีปริมาณมากพอที่จะรวบรวมนำไปขาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัชดาภรณ์ จันทาศรี (2547,บทคัดย่อ) ศึกษาการผลิตและการตลาดผัก-ผลไม้อินทรีย์นับเป็นตัวแรกของการเริ่มต้นการตลาดเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากเป็นระบบตลาดเปิดที่สะดวกมีความซับซ้อนน้อย เมื่อเทียบกับการผลิตเกษตรอินทรีย์ชนิดอื่น ปัจจุบันการผลิตผักและผลไม้อินทรีย์ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค

ปัญหาด้านการมีส่วนร่วม คือ สมาชิกขาดความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนา สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของกลุ่ม สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตของกลุ่ม การปลูกและการจัดการดิน การป้องกันกำจัดศัตรูพืช การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว สอดคล้องกับแนวคิดของของนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527,หน้า 183) การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลที่เกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย นอกจากนั้นจากการศึกษา ของกรรณิกา ชมดี (2524,บทคัดย่อ) พบว่า การการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มและการได้รับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรมส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน และสกันธ์ จันทรวัชร (2528, หน้า 75) ประสาทร์ สิทธิเลิศ (2536,บทคัดย่อ) พบว่า จากการได้รับข้อมูลข่าวสารส่งผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้านกระบวนการเรียนรู้ปัญหาที่พบ คือ การขาดการถ่ายทอดประสบการณ์และ

ภูมิปัญญาด้านการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับสมาชิกกลุ่มและชุมชนชาดบุคลาการที่มีทักษะในการถ่ายทอดประสบการณ์และภูมิปัญญาให้กับคนในชุมชน ขาดการประสานการเรียนรู้ของคนในชุมชน จากการศึกษาของจิระประภา อัครบวร, บุญอนันต์ พินัยทรัพย์ และสมบัติ กุสุมาวดี (2546, หน้า 311-312) พบว่า ชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน คือ ชุมชนที่มีการบริหารจัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ โดยเริ่มจากการให้ความรู้แก่คนในชุมชนและมีการบริหารจัดการ และรักษามรดกของชุมชนไว้ให้ลูกหลานในชุมชน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ด้าน คือ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไปมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การวิจัยและการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ที่สำคัญในการพัฒนาทุกขั้นตอนตั้งแต่การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการแสวงหาแนวทางหรือวิธีการพัฒนา กำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา รวมทั้งร่วมกันพัฒนา การดำเนินการดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วม การเป็นเจ้าของความคิดที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้ที่มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้เกิดการเรียนรู้และการปฏิบัติด้วยตนเอง จนทำให้การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี ประสบความสำเร็จได้ ดังนั้น การพัฒนาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนชุมชน ทั้งผู้มีส่วนสำคัญและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย จึงเหมาะสมกับการพัฒนาต่างๆ ที่จะเกิดในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการพัฒนาระบบการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นการพัฒนา ระบบการศึกษา การพัฒนาอาชีพต่างๆ การพัฒนาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมนี้ไม่เพียงจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชนแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่สามารถทำให้องค์กรต่างๆ มีหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนประสานความร่วมมือ เกิดการเรียนรู้สภาพปัญหา ความต้องการพัฒนา การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา การกำหนดดัชนีชี้วัด ความสำเร็จในการพัฒนา การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา การกำหนดดัชนีชี้วัด ความสำเร็จในการพัฒนา รวมทั้งเกิดกระบวนการพัฒนาร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรม และเกิดประสิทธิผลสูงสุด การพัฒนาด้วยวิธีการดังกล่าวจะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีระบบการจัดการความรู้ชุมชน และสุดท้ายชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

1.2 การวิจัยและการพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มชะอมพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี นอกจากจะเกิดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนแล้ว ยังก่อให้เกิดนวัตกรรมหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาการปลูกพืช

เกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักที่นำเสนอใจ หลายประการด้วยกัน ได้แก่ การพัฒนาการวางแผนการผลิต การทำและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การทำ และ การใช้สารสกัดจากพืช ในการในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืชผัก การพัฒนาการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว ซึ่งผลการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้จะช่วยเพิ่มประสิทธิผลในการปลูกพืชผักตามระบบเกษตรอินทรีย์เป็นอย่างมาก ดังนั้น หน่วยงานด้านการเกษตรในระดับปฏิบัติการองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหมู่บ้านควรรนำผลการวิจัยและพัฒนานี้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในการ ทำ เกษตรอินทรีย์ ร่วมกับวิธีการอื่นๆ ประกอบกันเพื่อให้ผลการพัฒนาเกิดประโยชน์สูงสุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยและพัฒนาครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มพืชผักไร้สารบ้านวัดกำแพง หมู่ที่ 2 ตำบลตะลุง อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรีถึงแม้จะได้นวัตกรรมและยุทธศาสตร์การพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์หลายประการก็ตาม แต่นวัตกรรมและยุทธศาสตร์ เหล่านี้ ยังไม่สามารถ ยืนยันได้อย่างชัดเจนว่าจะนำไปใช้ได้ดีมากน้อยเพียงใด หากไม่มีการทดสอบนวัตกรรมและยุทธศาสตร์ที่เกิดขึ้นในหลายๆ พื้นที่ จนทำให้สามารถแน่ใจว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอต่อการนำไปใช้ประโยชน์

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ในลักษณะของการสร้างเครือข่ายการตลาดควบคู่ไปกับการพัฒนาการผลิต เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาในการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตเกษตรอินทรีย์ให้สูงขึ้น